

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เดิมการทำธุรกิจเกลือสินเธาว์ในจังหวัดมหาสารคาม ได้มีการทำในท้องที่อำเภอ
บรบือ อำเภอวาปีปทุม บริเวณลุ่มน้ำเสียวใหญ่ มีกรรมวิธีผลิตเกลือโดยการสูบน้ำเกลือขึ้นมา
จากใต้ดิน ไปสู่กระบวนการต้มเกลือโดยใช้เตาต้มและการตากโดยการทำนาเกลือ ซึ่งการผลิต
เกลือทั้ง 2 วิธี ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการทำนาเกลือซึ่งได้มีการทำ
แพร่หลายออกไปหลายหมู่บ้าน มีการลงทุนก่อสร้างนาตากน้ำเกลือโดยใช้คอนกรีตเพื่อความ
สะดวกในการตากและเก็บเกี่ยวผลผลิต การขยายกิจการธุรกิจผลิตเกลือได้ส่งผลกระทบต่อ
พื้นที่ทำการเกษตรทำให้ดินเค็มไม่สามารถทำการเกษตรได้จึงเกิดการร้องเรียนกรณีพิพาทต่อ
ความไม่สงบขึ้น

ผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ภาครัฐจึงออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 3/2532
เรื่อง กำหนดมาตรการเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณลุ่มน้ำเสียวใหญ่ ลงวันที่ 22
พฤศจิกายน 2532 โดยห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการทำนาเกลือหรือผลิตเกลือสินเธาว์ด้วย
วิธีสูบน้ำหรือนำน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดินมาต้มหรือตากในพื้นที่อำเภอบรบือ อำเภอวาปีปทุม
หรือนำเกลือจากพื้นที่อื่นเข้ามาต้มหรือตากเพื่อผลิตเกลือสินเธาว์ หรือนำเข้ามาจำหน่ายหรือ
ประโยชน์อย่างใด ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป แต่มิได้นำมาประกอบกิจการทำเกลือสินเธาว์
ในท้องที่อื่นๆ ในจังหวัดมหาสารคามและกระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 9
พ.ศ. 2533 ออกตาม พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม โดยให้การผลิตเกลือสินเธาว์เป็นโรงงาน
ประเภทหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2512 ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาต
เสียก่อนจึงจะประกอบกิจการได้ และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2534
เห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่และกำหนดมาตรการควบคุมการทำเกลือจาก
น้ำเกลือใต้ดิน กระทรวงอุตสาหกรรมได้สนองนโยบายดังกล่าว จึงได้ออกประกาศกระทรวง
อุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดท้องที่ที่อนุญาตให้ตั้งโรงงานทำเกลือสินเธาว์ และโรงงานสูบน้ำ
เกลือขึ้นมาจากใต้ดิน ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2534 สำหรับท้องที่จังหวัดมหาสารคามได้รับ
อนุญาตเพียงพื้นที่เดียวคือพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จำนวน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลโคกพระ
บ้านโคกพระ หมู่ที่ 2 บ้านชนมจีน หมู่ที่ 3 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 4 บ้านคอกม้า หมู่ที่ 8 และ

ตำบลศรีสุข บ้านลาด หมู่ที่ 1 บ้านศรีสุข หมู่ที่ 3 บ้านนาดี หมู่ที่ 4 บ้านน้ำเที่ยง หมู่ที่ 5 บ้านหนองแคน หมู่ที่ 8 (อุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม. 2536 : 8 -12)

เนื่องจากขณะนั้นความต้องการเกลือเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรมมีสูง แต่ปริมาณการผลิตภายในประเทศมีไม่เพียงพอเมื่อมีความต้องการในตลาดสูง และเมื่อปลายปี พ.ศ. 2535 ผู้ประกอบการเกลือสินเธาว์ได้ย้ายฐานการผลิตเดิมซึ่งกฎหมายได้ห้ามไว้ โดยย้ายไปผลิตภายในเขตเทศบาลตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชน และการผลิตเกลือสินเธาว์โดยวิธีการต้มได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน เนื่องจากมีมลภาวะทางอากาศ เขม่าควัน ทำให้ราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงร้องเรียนและเดินขบวนขับไล่ เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรกระทรวงอุตสาหกรรมจึงให้ผู้ประกอบการเกลือสินเธาว์ย้ายที่ดำเนินการไปที่อื่น ซึ่งก็คือบริเวณที่ทำการผลิตเกลือสินเธาว์ในปัจจุบันนี้ และให้ผู้ประกอบการเกลือสินเธาว์ยื่นขออนุญาตเพื่อประกอบกิจการโรงงานตามระเบียบ และตาม พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม และมีผู้ประกอบการเกลือสินเธาว์ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการผลิตเกลือ จำนวน 16 ราย (ดำรง ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. 2545 : 1-2)

ปัจจุบันการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์และโรงงานสูบน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดินถือเป็นโรงงานที่อยู่ในเขตพื้นที่ตามประกาศที่รัฐออกตามมาตรา 32 แห่ง พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ.2535 อำนาจในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน การอนุญาตให้ขยายโรงงาน และการออกคำสั่งปิดโรงงานตามมาตรา 39 วรรคสาม เป็นอำนาจของอธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐาน และการเหมืองแร่เป็นผู้อนุญาตและสั่งการ สำหรับกรณีการต่ออายุใบอนุญาตหรือการขอโอนใบอนุญาตและการดำเนินการอื่นๆ เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด

ผลการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องรองรับอยู่แต่ยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหลายด้านเพราะผู้ประกอบการไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้น คือ น้ำเกลือซึมผ่านลงไปยังที่นาราษฎร ในเขตบ้านหนองไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลโคกพระ, บ้านดอนขมิ้น หมู่ที่ 12 ตำบลศรีสุข และบ้านหนองแวง หมู่ที่ 4 เทศบาลตำบลโคกพระ และพื้นที่บางส่วนของบ้านคอกม้า หมู่ที่ 8 ตำบลโคกพระ ราษฎรได้รับความเดือดร้อนประมาณ 30 ครอบครัว เนื่องจากทำนาไม่ได้ มลภาวะด้านฝุ่นละออง และเสียงดังในเวลากลางคืน เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2545 ราษฎรที่ได้รับผลกระทบได้รวมตัวกันชุมนุมเรียกร้องให้ปิดกิจการทำเกลือสินเธาว์โดยสิ้นเชิง

โดยมีการทำข่าวแพร่ภาพไปทั่วประเทศทางช่อง 5 และไอทีวี ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการผลิตเกลือสินเธาว์ต่อสิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตเกลือสินเธาว์ในตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และพื้นที่ใกล้เคียงได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กับระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ย
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์ในตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ และผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ ตำบลโคกพระ ประกอบด้วย หมู่ที่ 2 บ้านโคกพระ หมู่ที่ 4 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 5 บ้านลุมพุก หมู่ที่ 6 บ้านโนนค้อ หมู่บ้านที่ 7 บ้านหนองไร่ หมู่ที่ 8 บ้านคอกม้า หมู่ที่ 10 บ้านเหล่า หมู่ที่ 14 บ้านโนนค้อพัฒนา หมู่ที่ 15 บ้านค้อม้าพัฒนา
2. ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 13 คน

2.2 ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์ ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 202 คน (สถานีพัฒนาที่ดิน. 2546 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

3. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 13 คน

2.2 ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์ ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 135 คน

4. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

4.1 ตัวแปรอิสระ จากการคัดเลือกปัจจัยต่างๆ ที่มีเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามจำนวน 2 ตัวแปร คือ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ย

4.2 ตัวแปรตาม จำนวน 1 ตัว คือ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ในการแก้ปัญหาการผลิตเกลือสินเธาว์ หมายถึง การที่ผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์เข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ในการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์

2. ผลกระทบจากการผลิตเกลือสินเธาว์ หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตเกลือสินเธาว์ต่อสิ่งแวดล้อม การเกษตรกรรม แหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำใต้ดิน การประมง ป่าไม้ และดิน เป็นต้น

3. เกลือสินเธาว์ หมายถึง เกลือที่คราบเกลือเกาะติดอยู่บนผิวดินหรือเกลือที่พบอยู่กับผิวดินนั่นเอง เกิดจากน้ำเกลือใต้ดินซึมขึ้นมาสู่ผิวดินโดยกรรมวิธีทางธรรมชาติ โดยน้ำเกลือถูกดึงดูดและค่อยๆ แทรกขึ้นมาทางช่องว่างระหว่างเนื้อดินหรือทราย เมื่อถูกแสงแดด

แผดเผาจนน้ำระเหยไปหมด จนเหลือแต่เกลือบอนผิวดินในลักษณะของคราบสีขาวหรือเป็นเม็ดหรือตะกอน

4. ผู้ประกอบกิจการเกลือสินเธาว์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมหรือผู้ดำเนินการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์จริงโดยการซื้อกิจการ เข้ากิจการ รวมถึงการกระทำโดยการใช้ชื่อผู้อื่นในใบอนุญาตแทน และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดูแลกิจการบริหารงานในโรงงานแทนเจ้าของ

5. กิจการเกลือสินเธาว์ หมายถึง โรงงานต้มเกลือสินเธาว์ในเขตตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และได้รับใบอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการผลิตเกลือสินเธาว์ในตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามและพื้นที่ใกล้เคียง
2. ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาอ้างอิง และเป็นข้อมูลสำหรับการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากผลิตเกลือสินเธาว์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด